

СИНЕРГЕТИКА КОМПОЗИЦІЇ НІМЕЦЬКОЇ ФАЦЕТІЇ: АСПЕКТ САМООРГАНІЗАЦІЇ

Піхтовнікова Л. С.

*доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри німецької філології та перекладу
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
пл. Свободи, 4, Харків, Україна,
професор кафедри прикладної лінгвістики
Національний аерокосмічний університет імені М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»
вул. Чкалова, 17, Харків, Україна
orcid.org/0000-0003-1830-0653
l.pichtownikowa@karazin.ua*

Ключові слова: *художній твір, формально-змістовий рівень, композиційно-мовленнєві форми, лінгвосинергетика, атрактор, репелер, біфуркація, вербальний маркер.*

У статті досліджено чотирирівневу композицію сатиричного жанру фацетії. Найбільш широкий зміст поняття «композиція» отримує в концепції Е. Різель, доповненій Л.С. Піхтовніковою. За цією концепцією композиція кожного художнього твору є структурним упорядкуванням, ієрархією формальних, змістових та образних складників, що утворюють формальний, формально-змістовий, змістовий та асоціативно-образний рівні, які взаємозумовлені і разом системно відображають структуру і зміст художнього твору. Рівні композиції у художніх жанрах є постійними, а обсяг змісту кожного рівня характерний для кожного жанру. Попередньо у статті охарактеризовано жанр фацетії та надано системне визначення (виходячи з характеристик та соціальних і естетичних цілей цього жанру). Звернено увагу на базовий рівень композиції – формально-змістовий, на якому формуються основні мовленнєві форми для передання змісту (композиційно- та архітектоніко-мовленнєві форми). Із лінгвосинергетичної точки зору самоорганізація рівнів композиції та їх системна взаємодія відбувається під час розв'язання суперечностей цих рівнів. Описано суперечності, які постійно присутні в композиції не тільки фацетії, а й будь-якого художнього тексту. Особливу роль у розв'язанні суперечностей рівнів композиції відіграють вербальні маркери в тексті фацетії. Пояснено семіотичну природу вербальних маркерів, їх навантаження різними функціями на кожному рівні композиції. У статті наведено приклади рівнів композиції у фацетіях, зокрема приклади мовленнєвих форм на формально-змістовому рівні композиції, а також у текстах указано вербальні маркери, з'ясовано їх ієрархічні значення у самоорганізації сенсу фацетії. Перспективами подальших досліджень є вивчення із синергетичної точки зору композиції художніх жанрів, споріднених із фацетією малих форм, таких як шванк, байка, притча, анекдот, епіграма. Перспективою є також поглиблена студія таких механізмів самоорганізації змістового та асоціативно-образного рівнів композиції фацетії, які реалізуються атракторами і репелерами фацетії, виявляються в біфуркації (розгалуженні) уявлень персонажів, у параметрах порядку цього жанру.

SYNERGETICS OF THE COMPOSITION OF THE GERMAN FACETIA: ASPECT OF SELF-ORGANIZATION

Pikhtovnikova L. S.

*Doctor Habilitated of Philology, Professor,
Professor at the Department of German Philology and Translation
V. N. Karazin Kharkiv National University
Freedom square, 4, Kharkiv, Ukraine,
Professor at the Department of Applied Linguistics
National Aerospace University "Kharkiv Aviation Institute"
Chkalov str., 17, Kharkiv, Ukraine
orcid.org/0000-0003-1830-0653
l.pichtownikowa@karazin.ua*

Key words: *work of art, formal-contentual level, compositional speech forms, linguosynergetics, attractor, repellent, bifurcation, verbal marker.*

The article investigates a four-level composition of the satirical genre of the facet. The broadest meaning of the concept of composition is in the concept of E. Riesel, supplemented by L. Pikhtovnikova. According to this concept, the composition of each work of art is a structural formation, a hierarchy of formal, semantic and figurative components; they create formal, formal-contentual, contentual and associative-figurative levels, which are mutually conditioned and together systematically reflect the structure and content of the work of art. Levels of composition in art genres are constant, but the amount of content in each level is specific to each genre. Previously, the article characterized the genre of facet and provides a systematic definition, based on the characteristics and social and aesthetic goals of this genre. Attention is paid to the basic level of composition – formal-contentual, which forms the main speech forms for the transmission of content (compositional and architectural-speech forms). From the linguosynergetic point of view, the self-organization of the levels of composition and their systemic interaction occurs during the resolution of the contradictions of these levels. A description of the contradictions is provided which constantly present in the composition of not only the facet, but also any artistic text. Verbal markers in the text of the facet play a special role in resolving the contradictions of the compositional levels. The semiotic nature of verbal markers, their loading by different functions at each level of the composition is explained. The article gives examples of levels of composition in facets, in particular, examples of speech forms at the formal-contentual level of composition, as well as verbal markers in the texts are indicated, their hierarchical significances in the self-organization of the meaning of facets are clarified. Prospects for further research are the study from a synergetic point of view of the composition of art genres related to the facet of small forms, such as shvank, fable, parable, anecdote, epigram. Prospects are also an in-depth study of the mechanisms of self-organization of semantic and associative-image levels of the facet composition, such as those realized by facet attractors and repellents, manifested in the bifurcation (branching) of characters, in the order parameters of this genre.

Постановка проблеми. Фацетія – коротка жартівлива розповідь, жанр західноєвропейської міської літератури, поширеної в епоху Відродження. Найчастіше фацетія спрямована проти пороків духівництва, зміст тексту фацетії інколи має пікантний чи еротичний характер [1]. Німецька фацетія є значним культурним надбанням європейського Середньовіччя та Відро-

дження. Рівень вивченості цього жанру в Німеччині помітно поступається дослідженням інших малих форм, а в Україні дослідження німецької фацетії лише започатковано в аспекті прагма- і лінгвостилістики [2; 3]. На окрему увагу заслуговує дослідження творчості відомого автора фацетій Генріха Бебеля. Численні перевидання його творів свідчать про популярність фацетій

у німецькому і європейському культурному соціумі загалом.

Кожний художній текст певного жанру має свою побудову, яка складається з формальних та змістових складників. У визначенні поняття тексту як ємної мовленнєвої єдності зосереджується увага на єдності змісту і системи лінгвостилістичних засобів [4].

Фацетія як тип тексту має структурне впорядкування, ієрархію формальних, змістових та образних складників (композиція тексту), а також певні стильові риси. За цими ознаками фацетія відрізняється від інших літературних жанрів, а також має схожість із низкою споріднених жанрів, як-от анекдот, епіграма, шванк. Наразі відсутнє системне визначення власне фацетії, яке вирізняло б її серед споріднених та змішаних форм. У цій роботі визначення фацетії розроблено за методикою визначення байки і притчі [5; 6].

Найбільш широкий зміст поняття «композиція» отримує в концепції Е. Різель [7], доповненій Л.С. Піхтовніковою [8]. За цією концепцією побудовано ієрархію рівнів композиції фацетії, що лежить в основі самоорганізації тексту фацетії.

Отже, **проблемою** дослідження фацетії у цій роботі є визначення причин і механізмів самоорганізації композиції фацетії як різновиду художнього тексту. **Метою** дослідження є висвітлення сутності композиції фацетії та механізмів самоорганізації її структури і смислу. **Об'єктом** дослідження є німецькомовна фацетія, **предметом** – її композиція у системно-структурному та синергетичному ракурсах.

Виклад основного матеріалу. Соціальна ціль фацетії – ствердження етико-філософських цінностей суспільства шляхом викриття, заперечення хибних клерикальних цінностей постсередньовічного суспільства. Художньо-естетична ціль – створити образну, психологічно ємну ситуацію, яка формує ставлення читача до нових етико-філософських цінностей епохи Відродження. Фацетії характерна двоплановість (перший план – конкретний випадок, другий – парадоксальне узагальнення), гіперболізація події, наявність епічних, драматичних, сатиричних елементів.

Ураховуючи цілі фацетії та її попередні характеристики, надаємо визначення цього жанру.

Фацетія є порівняно короткою гумористичною (часто саркастичною) розповіддю з історично зумовленими епічними, драматичними, сатиричними, епіграматичними елементами, що викриває пороки духівництва і вади тогочасного суспільства. Сатиричне зображення церкви і суспільства у фацетії базується на винахідливих сюжетах, на зображенні внутрішньої суперечності об'єктів осміювання, невідповідності форми і змісту, мети і засобів її досягнення. У фацетії засобами сатиричності, гіперболічності створюється наочно-образна, психо-

логічно ємна та динамічна ситуація, що формує узагальнений образ негативної або позитивної якості, який створює значущу етико-філософську істину. Отже, жанр фацетії є одним із найбільш виразних щодо віддзеркалення епохи Відродження.

Побудова фацетії, як і кожного художнього твору, базується на композиції – системній конструкції, яка містить чотири взаємопов'язані рівні [7; 8], як-от:

1) ідейно-тематична організація тексту: розвиток дії, сюжетні лінії, мотиви, опис характерів, ідейний та емоційний зміст; ця структура є змістовим рівнем композиції тексту (за Е.Г. Різель);

2) зовнішнє членування тексту на архітектонічні одиниці (у художній прозі це абзац, розділ, частина); ця структура є формальним рівнем композиції тексту;

3) авторська манера зображення (комбінація таких мовленнєвих форм, як статичний опис, динамічний опис, авторський коментар, монолог, діалог); комбінації мовленнєвих форм становлять формально-змістовий рівень композиції [7, с. 35–39].

4) на асоціативно-образному рівні формується узагальнений художній образ, що виражає головну мету художнього твору. Цей рівень є найвищим у ієрархії рівнів, підпорядковує їх собі та використовує їхні ресурси для своєї мети [8, с. 32].

Формально-змістовий рівень композиції кожного художнього твору складається з композиційно-мовленнєвих форм (далі – КМФ), архітектоніко-мовленнєвих форм (далі – АМФ) та їх комбінацій, які мають значне розмаїття, але підлягають систематизації. АМФ є такими: монолог та діалог персонажів; чуже мовлення (пряме та непряме), авторське мовлення, невласне пряме мовлення [9, с. 88–91].

Умовно композиційно-мовленнєві форми можна поділити на три типи: повідомлення, розсуд (міркування), опис. Повідомленню більш притаманне часове слідування. Розсуду (міркуванню) – причинно-наслідкові відносини. А опис характеризується просторовим зіставленням. Також ця мовленнєва форма може поділятися на такі два типи, як динамічний опис і статичний опис. Динамічний опис відображає зміни, що відбуваються з предметом, їх рух. Статичний опис зображує предмети у якісній визначеності, у стабільності та незмінності в певний відрізок часу, що й визначає основну якість форми – статичність [9, с. 69].

Серед різновидів повідомлення визначають також констатувальне повідомлення, повідомлення про подію, повідомлення про переживання, коротке повідомлення, повідомлення про факт, розповідь [там само, с. 61]. Композиційно-мовленнєва форма повідомлення характеризується частим уживанням висловлювань (цитат),

демонстрацією різних точок зору. Саме вони і є засобом підтвердження чи заперечення одного чи іншого положення, саме вони містять переконливість та експресивність [там само, с. 56].

Композиційно-мовленнєву форму розсуду (міркування) можна поділити на коментар та аргументацію. Із самого слова «розсуд» зрозуміло, що це процес мислення, міркування, що має завершуватись висновками. Зміст розсуду (міркування) – це логічний розвиток думок, підбір варіантів, можливостей, судження щодо якоїсь дії, предмета, людини. Важливу роль при цьому відіграють докази, твердження, висновки [там само, с. 57].

Із синергетичної точки зору найбільш потужним стимулом самоорганізації композиції є суперечності, притаманні кожному з її рівнів. Самоорганізація цих рівнів полягає у розв'язанні таких суперечностей (опозицій). При цьому значну роль відіграють маркери. Маркерами вважають знаки, які акцентують увагу на будь-якому смислі чи об'єкті. Однакові маркери в різних місцях тексту позначають наявність одного й того ж об'єкта чи смислу. Маркер є спорідненим знаку в семіотичному сенсі. Але в мовленнєвому творі було б надлишково обмежити роль маркера виконанням таких простих функцій. На різних композиційних рівнях навантаження маркера зростає, тому він відіграє значну роль у самоорганізації композиції [10].

Установлення маркерів – найбільш вільна й рухома процедура, тому із синергетичної точки зору маркери претендують бути одним із параметрів порядку під час самоорганізації мовленнєвого (текстового) повідомлення. Звичайно, один і той же маркер може належати до різних рівнів композиції, але тоді він на більш високих рівнях навантажений іншими функціями, крім функції позначення формального зв'язку [там само].

На формальному рівні композиції є суперечність між завершеністю блока інформації в одиниці формального рівня і необхідністю порушити цю завершеність, щоб зв'язати блок з іншими одиницями формального рівня. Позначка однаковими маркерами блоків, які необхідно зв'язати, легко розв'язує цю суперечність.

На формально-змістовому рівні суперечність полягає в первісній неузгодженості адресанта й адресата (в уявленнях, мовній компетентності, тезаурусах), у представленнях про роль тієї чи іншої КМФ/АМФ. Маркери включено до складу КМФ і АМФ мовленнєвого повідомлення, що допомагає адресату зрозуміти роль і значущість цієї частини повідомлення.

На змістовому рівні композиції суперечність полягає в первісній неузгодженості комунікантів щодо послідовності застосування КМФ і АМФ. Маркери допомагають адресату сприйняти сюжет, дії, ідеї в порядку застосування КМФ/АМФ, виявити атрибути образів і концептів.

На асоціативно-образному рівні суперечність полягає в протилежності «неживої» сутності слів-знаків і виразів-знаків, у дискретності атрибутів і необхідності їх «живого» сприйняття. Маркери у вигляді тропів допомагають цілісному сприйняттю [там само].

Проілюструємо прикладами з фацетій Г. Бебеля попередні теоретичні виклади.

Ein witziger Ausspruch

Man erzählt mir von einem anderen beschränkten und dummen Menschen, der, während er den Sarg seiner Mutter begleitete, mit lauter Stimme sang; als der Vater ihn zurechtwies, sagte er: „Du bist unverständlich, glaube ich, Vater; da du für Geld Priester anstellst, damit sie singen, während ich unentgeltlich singe“ [11, S. 23].

Сюжет цієї фацетії одночасно кумедний і неприємний для сприйняття. Один дурень, голосно співаючи, супроводжував свою померлу матір на цвинтар. На зауваження батька відповів, що той не є розумним, адже наймає за гроші священиків, щоб співали, і осуджує безкоштовні співи сина.

Трагікомедія такого стану справ полягає в тому, що дурний син вимірює свої співи та співи священиків лише грошима і не розуміє (або нехтує) різниці проводів померлої за канонами віри або без їх дотримання. Образ такого горе-атеїста у Середньовіччя, насиченого католицизмом, не був характерним, а тут створено образ украй дурної людини, а екстремальність події в сюжеті лише підкреслює характер. Убивчий сарказм фацетії підкреслює також її назва «*Ein witziger Ausspruch*» («Дотепне висловлення»).

Формальний рівень цієї короткої фацетії містить лише один абзац суцільного тексту, лише один блок інформації. Отже, суперечність на цьому рівні, притаманна більш розлогим текстам, тут відсутня. Формально-змістовий рівень містить КМФ «повідомлення про подію» (чоловік голосно співав на похованні матері; батько зробив сину зауваження), а також АМФ «монолог» (відповідь сина прямою мовою). Значущість і роль у тексті цих мовленнєвих форм виявляється за допомогою маркера *singen* – «співати», якому в контексті надані різні конотації: *mit lauter Stimme singen* – голосно співати, *unentgeltlich singen, für Geld singen* – співати безкоштовно або за гроші. На змістовому рівні композиції цей же маркер відповідає за безперервний розвиток сюжетної лінії, створює ознаки сатиричного художнього образу. На асоціативно-образному рівні слово-знак *singen* – «співати», що слугує маркером і вживане в різних смислах (*mit lauter Stimme* – голосно, *unentgeltlich* – безкоштовно), в уяві читача перетворюється у вагомий атрибут образу надто дурної людини, що не розуміє смислу ритуалу.

Sie waren faul

Als Herr Werner von Zimmern, jener alte Herr, welcher 1384 am Gregoriustag starb, nach langer Abwesenheit aus Jerusalem wieder heimkehrte, sollten die erschrockenen Amtleute, die nur für ihren Sack gehaust hatten, Rechnung legen. Der Vogt von Meßkirch konnte keine Rechnung legen über die Hühner, Hennen und Eierverwendung. Als der Vogt alle anderen Posten aufgezählt hatte, fragte ihn der Herr ganz ernstlich: „Wo sind die Hühner und Eier hingekommen?“

Der Vogt erschrak so übel, dass er nicht wusste, was antworten. Endlich fasste er sich ein Herz und stammelte in der Verwirrung: „Gnädiger Herr, die Hühner und Eier waren faul und rochen übel. Man warf sie deshalb zum Fenster hinaus.“ Über diese Antwort musste der Herr lachen und ließ, weil mit diesem Posten doch anzufangen war, die Sache auf sich beruhen [11, с. 82].

У вільному переказі зміст цієї фацетії полягає у такому. Хазяїн маєтку повернувся додому після тривалого перебування в Єрусалимі. За цей час робітники потроху розкрадали господарство, але управитель зміг надати вдалий звіт, рахунки за все, крім курей та яєць. На суворе запитання хазяїна щодо цього винахідливий управитель відповів, що кури і яйця були занадто лінивими і смерділи, тому їх викинули у вікно. Далі йде саркастична розв'язка (пуант фацетії): хазяїна розсмішила така відповідь, тому він залишив питання у спокої, оскільки з предметом господарства (кури та яйця) все ж таки щось зроблено.

На формальному рівні композиції цієї фацетії міститься два блоки інформації, оформлені у двох абзацах. Перший блок – звіт управителя хазяїну та виявлення ним недостачі. Другий блок – відповідь управителя та кумедна реакція хазяїна. Ці блоки пов'язані маркером *Hühner und Eier* – «кури та яйця». Формально-змістовий рівень містить КМФ «повідомлення про подію», «повідомлення про факт», «аргументація». На цьому та на змістовому рівнях зв'язок, роль усіх мовленнєвих форм також регулюється маркером *Hühner und Eier* – «кури та яйця». Але на змістовому рівні з'являється маркер *Rechnung legen* – «звіт, звітувати», який у фіналі імпліцитно зберігає свій смисл, але виражений інакше *mit diesem Posten doch anzufangen war* (із предметом господарства щось зроблено). Саме еволюція маркера *Rechnung legen* – «звіт, звітувати», суперечність його форми і змісту створює сатиричний образ людини, що захоплена релігією та наївна в житті або байдуха до повсякдення.

Наступна фацетія дещо вирізняється з-поміж інших своїми засобами наочного опису подій та їх нелінійним компонуванням у тексті.

Die hübsche Geschichte von einem einfältigen Vorsteher und einem ebensolchen Dieb

Meine Herren, die von Stöffeln, Adlige der freien und besonderen Art, die als Barone bezeichnet werden, hatten einen Vorsteher ihrer Bauern, vom Volke Schultheiß genannt, den ich kannte. Der hatte einst einen des Diebstahls Angeklagten und Überführten bereits zur Pein des Kreuzes verurteilt. Doch zuvor sandte er ihn in ländlicher Einfalt zum Gotteshaus, auf daß er seine Sünden beichte, nachdem er sich hatte versprechen lassen, daß er sich nach der Beichte wieder einfinde. Der aber ging in die Kirche und legte die Beichte ab, und ohne auf das kirchliche Asyl zu achten, das ihn hätte retten können, hielt er dem Schultheiß gegenüber sein Wort; er fand sich wieder ein, ließ sich fesseln und machte sich auf den Weg zur letzten Sühne. Und mit solcher Heiterkeit stieg er zum Marterholz hinauf, daß man annehmen musste, er habe sich mit Inbrunst nach dem Tode gesehnt. Ich kannte ihn seit meiner Kindheit. Dem Pfarrer aber, dem er gebeichtet hatte, machten viele den Vorwurf, daß er den unerfahrenen Menschen nicht darauf hingewiesen hatte, das kirchliche Asyl nicht zu verlassen [12, S. 29].

У цій фацетії розповідь ведеться від першої особи, яка (за версією автора фацетії) є безпосереднім свідком описаних подій. Такий художній прийом створює видимість конкретизації, безпосередню оцінку персонажів як знайомих оповідача. Отже, сюжетні лінії фацетії подано суб'єктивно і жваво, що підвищує динаміку розповіді.

Основна сюжетна лінія фацетії є нелінійною, адже під час опису подій порушується їх часова послідовність; оповідач повертається до попередніх подій, тому зміщуються причини і наслідки вчинків персонажів. Так, наприклад, настоятель церкви осудив крадія, сприяв тяжкому покаранню, але перед цим порадив йому сходити до церкви на сповідь. Це змінило причини і наслідки подальших подій.

Наївний настоятель мав на увазі, що злодій після сповіді залишиться в церкві під її захистом і не потрапить на страту, але ж священник, що приймав сповідь, не порадив це крадію конкретно. За текстом фацетії злодій не використав таку можливість і з радістю (?) пішов на кару. А священника докоряли за те, що він не підказав недосвідченому чоловіку про його можливість урятувати життя під захистом церкви.

Ідейний зміст фацетії, який відображено на змістовому рівні композиції, полягає в тому, що це сатира на нездібність служителів церкви розумно допомагати людям. Канон віри передбачає милосердя до заблудлих, настоятель до цього і прагне, але не вміє втілити. Грішна людина (крадій) виявляється благороднішим у поведінці, ніж наївні і безпорадні служителі церкви.

Формальний рівень композиції цієї фацетії представлений суцільним текстом, а на формально-

змістовому рівні спостерігається декілька КМФ: «констатувальне повідомлення», «повідомлення про подію», «динамічний опис», «коментар». На змістовому рівні композиції спостерігається суттєво нелінійна побудова сюжетної лінії, адже причини і наслідки вчинків персонажів, їх мотиви викладено не послідовно, а з поверненням до попереднього. На асоціативно-образному рівні формується сатиричний образ наївного настоятеля, який не вміє передбачати наслідки спрямованих на благо вчинків.

У тексті фацетії присутні вербальні маркери – ключові слова тексту: *Vorsteher* – настоятель, *des Diebstahls Angeklagter* – засуджений за крадіжку, *Beichte* – сповідь, *das kirchliche Asyl* – церковний захист. Ці ключові слова пов'язують частини сюжетної лінії; на змістовому рівні маркери вказують адресату на атрибути сатиричного художнього образу: настоятель осудив крадія (*hatte ... einen des Diebstahls Angeklagten ... zur Pein des Kreuzes verurteilt*), послав на сповідь (*sandte ... zum Gotteshaus, auf daß er seine Sünden beichte*), наївна простота настоятеля (*in ländlicher Einfalt*), священника, що приймав сповідь, дорікали, що не підказав недосвідченій людині, як залишитися під захистом церкви (*Dem Pfarrer ..., dem er gebeichtet hatte, machten viele den Vorwurf, daß er den unerfahrenen Menschen nicht darauf hingewiesen hatte, das kirchliche Asyl nicht zu verlassen*). Ці ж маркери на формально-змістовому рівні підкреслюють роль і значущість повідомлень у КМФ: *Vorsteher ...in ländlicher Einfalt* – наївний настоятель, *ließ sich fesseln* – крадій після сповіді дав себе зв'язати, *machte sich auf den Weg zur letzten Sühne* – відправився на останнє спокутування, *mit ... Heiterkeit stieg zum Marterholz hinauf* – із радістю піднявся на катівне дерево.

Висновки. Композиція є системним поєднанням структури і змісту фацетії, а рівні композиції взаємозумовлені і мають ознаки самоорганізації, стимулом до якої є постійні суперечності рівнів композиції. У текстах фацетій вирішення цих суперечностей найбільш наочно відбувається за допомогою вербальних маркерів. Маркери пов'язують частини сюжетної лінії фацетії, презентують роль і значущість окремих мовленнєвих форм у тексті, допомагають виявити атрибути художніх образів. **Перспективою** подальших досліджень в обраному напрямі вважаємо вивчення із синергетичної точки зору композиції інших художніх жанрів малих форм, до яких належить фацетія, як-от шванк, байка, притча, анекдот, епіграма.

ЛІТЕРАТУРА

1. Bebel H. Facetien. Herausgegeben von Gustav Bebermeyer. Leipzig, 1931. Nachdruck Hildesheim, 1967.

2. Гулуєва С.І. Немецкоязычные фацетии: положение среди родственных текстов. *Нова філологія. Збірник наукових праць*. Запоріжжя : ЗНУ, 2009. № 35. С. 59–63.
3. Гулуєва С.І. Прагматичні функції у малих текстах гумористичного характеру. Матеріали V Міжнародної наукової конференції «Пріоритети германського та романського мовознавства». Луцьк : Волинський національний університет ім. Лесі Українки, 2011. С. 147–151.
4. Виноградов В.В. О языке художественной прозы. Москва : Наука, 1980. 360 с.
5. Пихтовникова Л.С. Композиционно-стилистические особенности стихотворной басни (на материале немецких стихотворных басен XVIII века) : дис... канд. филол. наук : 10.02.04. Киев, 1992. 338 с.
6. Пихтовникова Л.С. Тексты и методы: лингвостиллистическая характеристика и интерпретация немецкой притчи как типа текста и как жанра. Зб. наук. статей «Проблеми семантики слова, речення та тексту». Вип. 8. Київ : КДУ, 2002. С. 259–265.
7. Riesel E. Theorie und Praxis der linguostilistischen Textinterpretation. Москва : Высшая школа, 1974. 184 с.
8. Пихтовникова Л.С. Композиционно-стилистические особенности стихотворной басни (на материале немецких стихотворных басен XVIII века) : дис... канд. филол. наук : 10.02.04. Киев, 1992. 338 с.
9. Brandes, M.P. Stilistik der deutschen Gegenwartssprache. М. : Высшая школа, 1990. 320 с.
10. Пихтовникова Л.С. Синергетика композиции речевого произведения. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов»*. Випуск 86. Харків, 2017. С. 103–109.
11. Armain K. Heinrich Bebel's Facetien und Graf Froben von Zimmern. Leipzig, 1907.
12. Bebel H. Facetien. Drei Bücher. Übersetzt und eingeleitet von Manfred Fuhrmann. Konstanz: Edition Isele. 2005. 371 S.

REFERENCES

1. Bebel H. (1967). Facetien. Herausgegeben von Gustav Bebermeyer. Leipzig 1931. Nachdruck Hildesheim, 1967.
2. Guluyeva S.I. (2009). Nemetskoyazychnye fatsetii: polozheniye sredi rodstvennykh tekstov [German-language facets: position among related texts]. *Nova filolohiya. Zbirnyk naukovykh prats'. New Philology. Collection of scientific works*. No. 35, pp. 59–63.
3. Guluyeva S.I. (2011). Prahmatychni funktsiyi u malykh tekstakh humorystychnoho kharakteru

- [Pragmatic functions in small texts of humorous nature]. Proceedings of the *V Mizhnarodnoyi naukovoyi konferentsiyi «Priorytety hermanskoho ta romanskoho movoznavstva»* Proceedings of the *V International Scientific Conference "Priorities of German and Romance Linguistics"*. Lutsk: Volyn' Lesya Ukrainka National University, pp. 147–151.
4. Vinogradov V.V. (1980). *O yazyke khudozhestvennoy prozy* [On the language of fiction]. Moscow: Nauka Publ. (in Russian).
 5. Pikhtovnikova, L. S. (1992). Kompozicionno-stilisticheskie osobennosti stihotvornoj basni (na materiale nemeckih stihotvornyh basen 18 v.) Diss. kand. filol. nauk [Compositional-stylistic features of the fable poem (on the material of German fable poems of the 18th century)]. Kyiv: 338 p. (in Russian).
 6. Pikhtovnikova L.S. (2002). Teksty i metody: lingvostilisticheskaya kharakteristika i interpretatsiya nemetskoy pritchi kak tipa teksta i kak zhanra [Texts and methods: linguistic and stylistic characteristics and interpretation of the German parable as a type of text and as a genre]. *Zb. nauk. statey «Problemi semantiki slova, recheniya ta tekstu»*. Coll. scientific articles "Problems of word, sentence and text semantics", Kyiv, vol. 8, pp. 259–265.
 7. Riesel E. (1974). *Theorie und Praxis der linguostilistischen Textinterpretation*. Moscow: Vysshaya shkola Publ.
 8. Pikhtovnikova L. S. (1992). Kompozicionno-stilisticheskie osobennosti stihotvornoj basni (na materiale nemeckih stihotvornyh basen 18 v.) Diss. kand. filol. nauk [Compositional-stylistic features of the fable poem (on the material of German fable poems of the 18th century)]. Kyiv: 338 p. (in Russian).
 9. Brandes M.P. (1990). *Stilistik der deutschen Gegenwartssprache*. Moscow: Vysshaya shkola Publ.
 10. Pikhtovnikova L.S. (2017). Synerhetika kompozitsii rechevoho proizvedeniya [Synergetics of the composition of a speech work]. *Visnyk Kharkivs'koho natsional'noho universytetu imeni V.N. Karazina. Seriya «Inozemna filolohiya. Metodyka vykladannya inozemnykh mov»*. *Kharkiv Bulletin of V.N. Karazin Kharkiv National University. Series "Foreign Philology. Methods of teaching foreign languages "*, vol. 86, pp. 103–109.
 11. Armain K. (1907). *Heinrich Bebel's Facetien und Graf Froben von Zimmern*. Leipzig.
 12. Bebel H. *Fazetien* (2005). *Drei Bücher. Übersetzt und eingeleitet von Manfred Fuhrmann*. Konstanz: Edition Isele.